

Solna stad
Miljökontoret
171 86 Solna

Synpunkter på förslag till Igelbäckens naturreservat

Allmänt

Naturskyddsföreningen i Stockholms län, Solna-Sundbybergs Naturskyddsföreningen och Föreningen Rädda Järvafältet välkomnar stadens initiativ att bilda ett naturreservat. I och för sig anser vi att den lämpligaste skyddsformen för Igelbäckens dalgång hade varit ett sammanhållet reservat, beslutat av länsstyrelsen. Vi kan samtidigt se vissa fördelar med att de berörda kommunerna längs dalgången på egen hand fattar de avgörande besluten kring skyddet. För att skyddet och förvaltningen ska bli effektiva krävs emellertid en långtgående samordning mellan kommunerna såväl beträffande skyddsföreskrifter som den löpande förvaltningen. Nyttan av den reservatsbildning som Solna stad nu föreslår är i ett antal avseenden helt beroende av hur områdena längre upp i dalgången skyddas och förvaltas. En samordning mellan kommunerna är därför helt avgörande. Tyvärr berörs inte denna aspekt i det remitterade förslaget.

E4-an och järnvägen på viadukter - det stora lyftet

I förslaget påpekas att E4-an och järnvägarna bildar en dramatisk barriär tvärs över dalgången. Barriären har allvarliga konsekvenserna för allmänhetens tillgänglighet till området men också för spridningsmöjligheterna för djur och växter. Barriären är så kraftfull att den långsiktigt riskerar biologiskt utarma nationalstadsparken då kontakten med den sk Järvakilen är bruten. Naturskyddsföreningen i Stockholms län har nyligen i en skrivelse till Vägverket, Banverket och länsstyrelsen påpekat vikten av att pengar för en ombyggnad reserveras i de kommande långtidsplanerna för infrastruktursatsningar 2004-2015. Till skrivelsen fogades en skiss kring hur en restaurering skulle kunna gestaltas (se <http://www.stockholm.snf.se/images/Viaduktvision.pdf>)

Vi utgår från att staden på alla tänkbara sätt verkar för att en restaurering av området i detta avseende genomförs. I det sammanhanget måste det förklaras även klarläggas vilket ansvar ägarna till A-banan AB resp A-Train AB har för en restaurering.

Förslaget

Det förslag till reservat som remitterats är i de allra flesta avseenden mycket bra, på flera sätt bättre än det förslag länsstyrelsen remitterade 1998. Det är t ex värdefullt att

- Överjärva gård med omgivningarna ända till den planerade fronten för nybebyggelse vid Ulriksdal inkluderas (även om fronten, enligt vår uppfattning, borde flyttas längre från Överjärva gård),
- behovet av att lyfta upp E4-an och järnvägarna över dalgången på viadukter markeras,
- man föreslår att stängselningen vid Edsviken tas bort,
- ett antal restaureringsåtgärder ingår i förslaget,
- friluftslivets behov bättre beaktas.

Oklarheter samt förslag till kompletterande åtgärder

Av förslaget framgår inte vem som är ansvarig för förvaltningen av området. Det är därmed också oklart var det finansiella ansvaret ligger. Detta måste klargöras.

Inte heller diskuteras hur behovet av samordning med övriga berörda kommuner (Järfälla, Stockholm, Sundbyberg och Sollentuna) är tänkt att lösas. Vår uppfattning är att förvaltningen av hela dalgången bör lösas genom ett nära samarbete mellan kommunerna. Kanske ett *"Järvafältets/Igelbäckens naturvårdsförbund"* med de inblandade kommunerna som medlemmar. Ett sådant organ borde dessutom kompletteras med ett *"skötselråd"* där ideella organisationer och andra nyttjare och aktörer i området får möjlighet att löpande ge synpunkter på t ex restaureringsåtgärder, skötsel, underhåll, skogsbruksåtgärder m m.

Till det som måste samordnas hör förvaltningen av vattentillgångarna inom Igelbäckens tillrinningsområde. I det sammanhanget vill vi bl a hänvisa till den studie av möjligheterna att restaurera vattenregimen som diskuteras i rapporten *"Hydrologisk/limnologisk/ekologisk utredning av Igelbäcken"* (Erik Wijtbladh & David Nilsson, VBB-VIAK AB 2001). För att få en attraktiv och rationell lösning krävs koordinerade åtgärder ända från Säbysjön till Igelbäckens utlopp i Edsviken.

Ett annat område där troligen stora vinster både i kostnader och effektivitet finns att hämta gäller skötseln av dalgångens öppna områdena där ett återupprättande av betet och slåttarna är mycket viktigt. Denna skötsel bör bedrivas utan hänsyn till kommungränser. Vi föreställer oss att det fungerande jordbruket på Hästa i detta sammanhang är en mycket viktig resurs och förespråkar att kommunerna samordnat sluter avtal om skötseln i första hand med Hästa gård.

En tredje viktig faktor är den löpande tillsynen som kommer att ha mycket stor betydelse för området, inte minst dess attraktivitet för friluftsliv, skolklasser m m. Vi föreslår att kommunerna anställer en eller ett par *"parkvakter"* med uppgift att se till att skötseln fungerar, löpande underhåller broar, stigar m m samt ser till att skadegörelse, nedskräpning m m motverkas.

Övriga synpunkter

I förslaget föreslås att reservatet inte ska förhindra en ombyggnad av E4-an och järnvägarna så att dessa läggs på broar. En sådan lösning kommer dock troligen att kräva mycket betydande ingrepp i den existerande miljön, bl a för anläggande av provisoriska spår och vägbanor. Det är nödvändigt att detta preciseras i reservatsbeslutet så att reservatsbestämmelserna inte i något avseende riskerar att försvåra detta viktiga restaureringsprojekt. Till det som definitivt måste ändras hör den punkt i förslaget till föreskrifter som säger att det är förbjudet att *"bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som leder till risk för förorening eller grumling av Igelbäckens vatten"*. Trafikanläggningarna får givetvis inte leda till att Igelbäckens vatten skadas, men projekten i sig innebär självfallet en risk för att t ex grumling kan inträffa. Denna formulering är alltför kategorisk och riskerar att blockera angelägna åtgärder. Se förslag till ändrad formulering nedan.

Vi vill också påpeka att man i samband med en ombyggnad av E4 bygger nya, effektiva anläggningar för rening av dagvatten från vägen. Åtgärder för att minska bullret från såväl vägen som järnvägen bör genomföras snarast, men måste självfallet ingå i det långt större restaureringsprojektet med anläggande av viadukter.

Förekomsten av nissöga vid bäckens utlopp omnämns i förslaget. Det klargörs däremot inte att spridningsområdet egentligen omfattar hela Igelbäcken. Att arten endast förekommer vid utloppet beror på det vandringshinder som finns vid Ulriksdal. Diskussioner pågår om att åtgärda detta vandringshinder. Detta arbete bör man ta hänsyn till i reservatsföreskrifterna. Nissögat är listad i EUs sk Habitat-direktiv.

Detaljsynpunkter på föreslagna föreskrifter

4.1 Föreskrifter för markägare/nyttjanderättsinnehavare

1. Hur definieras "helt ny större byggnad"?

2. Förslaget om förbud att "bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som leder till risk för förorening eller grumling av Igelbäckens vatten" riskerar att omöjliggöra angelägna restaureringsåtgärder. Regeln är dessutom i konflikt med pkt 11 där man öppnar för åtgärder som definitivt riskerar att leda till t ex grumling. Förslag till tillägg till den nuvarande texten: "Vid angelägna restaureringsåtgärder – t ex för att öka tillgängligheten mellan Västerjärva och Ulriksdal – där en tillfällig grumling av Igelbäckens vatten kan befaras, skall tillstånd sökas hos länsstyrelsen och samråd ske med biologisk expertis."

9. Formuleringen "Skog och barrskog" i andra meningen är förbryllande. Beträffande upplagsmassorna i norra Överjärva bör huvudalternativet vara att forsla bort massorna och därefter återställa området.

10. Förslaget att plantera energiskog på upplagsplatsen i norra Överjärva är olyckligt. Hur området beskogas bör styras av hänsyn till naturvård och landskapsvård.

11. Förslaget strider mot pkt 2.

14. I förslaget sägs att man "arter som ur ett kulturhistoriskt perspektiv är främmande för området" inte bör tillåtas. Denna regel bör även omfatta arter som ur biologiskt perspektiv är främmande för området.

15. Kravet om att Överjärva naturskola ska att återföra infångade djur "i oskadat skick" är knappast realistiskt. Vi har inget att invända mot att naturskolan ges möjligheter att fånga insekter och andra djur. Tvärtom är det snarast angeläget att man på detta sätt underlättar för bl a barn att uppleva området i alla dess aspekter.

16. Vad avses med jakt i "faunavårdande syfte"? Regeln måste preciseras.

Generella undantag för markägare/nyttjanderättsinnehavare

Vad som menas med "Åtgärder för att skapa ekologiska passager under Uppsalavägen och stambanan" måste preciseras, bl a mot bakgrund av att en restaurering kommer att kräva provisoriska anläggningar av stor omfattning. Föreskrifterna bör utformas så att denna typ av åtgärder underlättas.

4.2 Föreskrifter för allmänheten

11. Det är viktigt att föreningar m m ges möjlighet att informera om aktiviteter i anslutning till reservatet på särskilda skyltar. Bestämmelsen riskerar att förhindra detta.

Generella undantag i föreskrifter för allmänheten

Det generella tillståndet för Solna naturskola om att samla in naturföremål tycks inte omfatta landlevande insekter eller andra djur. Denna begränsning är knappast motiverad. Kravet om att insamling ska ske med "stor måttlighet" är otydligt.

5 Riktlinjer för sektionerna

5.1 Västerjärva

I tredje avsnittet sägs att miljönämnden "eventuellt" kan ge dispens för anläggande av "ett mindre café". En sådan anläggning kan vara acceptabel eller t o m önskvärd. Problemet är att när en anläggning väl etablerats går det inte på sikt att kontrollera användningen. För att den tänkta byggnaden ska fungera som café krävs att någon nyttjare vill bedriva caféverksamhet. Detta går knappast att garantera, och därmed finns risk att anläggningen nyttjas för någon helt annan verksamhet.

Även i detta avsnitt är det angeläget med fylligare formuleringar om att betydande, tillfälliga anläggningar kan krävas när E4-an och järnvägen läggs på broar.

5.2 Överjärva

Vilka är motiven för att anlägga "energiskog" på upplagsplatsen?

Även här återfinns det orealistiska villkoret att infångade djur återförs till bäcken i "oskadat skick".

5.3 Sörentorp

Öppningen för att tillmötesgå Polishögskolans eventuella expansionsplaner är svårt att förstå. Det är knappast nödvändigt att en eventuell expansion sker just inom det föreslagna reservatet. Den särskilda hänvisningen till nationella insatsstyrkan är inte trovärdig utan låter mera som en taktisk fint. När en eventuell byggnad anlagts med hänvisning till nationella insatsstyrkans behov, kommer den självfallet att användas på det sätt skolans ledning för tillfället anser lämpligast oavsett vilka de ursprungliga motiven för anläggningen var. Begreppen "mindre väg" och "ett litet antal p-platser" bör definieras.

5.4 Ulriksdals begravningsplats

Vi vill inte motsätta oss alla tankar på ett kapell, men vad avses med "ett mindre kapell"? Och vad är "ett mindre antal p-platser"?

Skötselplanen

1.1 Skog

I denna text sägs att kalhyggen "bör" undvikas. I föreskrifterna för markägare/nyttjanderättsinnehavare anges att "Slutavverkning får inte ske". I detta avsnitt bör tydliggöras att kalhyggen inte är tillåtna.

Den definition av begreppet plockhuggning som anges i fotnot 2 sid 22 beskriver en verksamhet som, enligt vår uppfattning, inte är acceptabel inom reservatet. Det är inte acceptabelt att plockhugga alla träd över en viss dimension.

Den gamla granskogen längs dalgångens södra sida lämnas för fri utveckling - detta nämns i förslaget men omfattningen av det område som lämnas för fri utveckling är oklar.

2.2 Överjärva

Det besynnerliga energiskogsförslaget återkommer här. Upplagsmassorna vid Överjärva bör i första hand forslas bort. Oavsett vad som sker med massorna bör återställningsarbetet styras av hänsyn till natur- och landskapsvård.

3 Brister och åtgärder

3.4 Entréplatser

Vi välkomnar tankarna på att anlägga en tilltalande entré till reservatet. Utformningen bör samordnas med liknande anläggningar i övriga kommuner längs dalgången.

3.5 Målpunkter

Vi välkomnar förslaget att anlägga en våtmark vid Blötängen vid Västerjärva. Vi är däremot kritiska till tanken på ett dämme tvärs över bäcken, bl a därför att det kan äventyra minimiflödet i bäcken. En tänkbar variant kan vara att anlägga våtmarken vid sidan av bäcken med ett vattenintag i nivå över minimiflödet.

Magnus Nilsson
Naturskyddsföreningen
i Stockholms län

Hans Ewerman
Solna-Sundbybergs
Naturskyddsförening

Ronny Carlsson
Föreningen
Rädda Järvafältet